

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
В.о. завідувач кафедри

“ _____ ” _____ 20 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит» за програмою:

«Фінансовий менеджмент та фондовий ринок»

за темою:

Антикризове фінансове управління підприємством
(на прикладі ПАТ «Одесагаз»)

Виконавець:

студентка 63 групи ФЕФ

Пінчук Анастасія Сергіївна

(прізвище, ім'я та по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Світлична Ольга Степанівна

(прізвище, ім'я та по батькові) /підпис/

Одеса 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	5
1.1. Сутність фінансової кризи, її види, причини та наслідки виникнення на підприємстві.....	5
1.2. Сутність та принципи антикризового фінансового управління. Етапи проведення діагностики фінансової кризи	14
1.3. Система раннього попередження та реагування як складова антикризового фінансового управління.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПАТ «ОДЕСАГАЗ»	35
2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства ПАТ «Одесагаз»	35
2.2. Аналіз фінансового стану ПАТ «Одесагаз»	43
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБЛЕННЯ ЗАХОДІВ АФУ ПАТ «ОДЕСАГАЗ»	57
3.1. Проблеми управління фінансовим станом ПАТ «Одесагаз»	57
3.2. Впровадження антикризового фінансового управління ПАТ «Одесагаз».....	64
3.3. Застосування математичного моделювання для визначення прогнозного значення загальної ліквідності ПАТ «Одесагаз»	80
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ	98

ВСТУП

В нестійких для підприємств економічних умовах господарювання, в їх управлінській політиці та фінансово-економічній діяльності набувають сили фінансові ускладнення, викликані внутрішніми та зовнішніми чинниками, які дестабілізують їх фінансову та виробничу діяльність. Кризовий стан виявляється в тому, що погіршуються фінансові результати діяльності підприємств, вони нездатні отримувати прибуток, в результаті це може призвести до банкрутства. На жаль, на сьогодні збільшується рівень неплатоспроможності сучасних підприємств, що спонукає до пошуку шляхів та способів стабілізації їх діяльності та недопущення до банкрутства. Основним засобом виживання підприємства в таких умовах є антикризове фінансове управління, яке включає комплекс механізмів виходу із банкрутства і усунення неплатоспроможності.

Антикризове управління підприємством є невід'ємним елементом єдиної системи управління підприємством і являє собою систему заходів, спрямованих не тільки на вихід підприємства з кризи, але і на запобігання входження в таку ситуацію, що є передумовою успішного фінансового оздоровлення підприємств. Більш того, актуальним є і процес прийняття складних управлінських рішень в умовах обмежених фінансових ресурсів та великого ступеню ризику. У зв'язку з цим вдосконалення механізму антикризового фінансового управління є важливою проблемою, а обґрунтування теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо її вирішення в сучасних умовах стає важливим завданням наукових досліджень, що і зумовило актуальність теми даної роботи.

Управління підприємством в кризовому стані стає одним із ключових факторів, який забезпечує його довгострокову роботу. З огляду на це, проблематика антикризового фінансового менеджменту широко досліджується в наукових колах. Вагомий внесок у розвиток теорії і практики антикризового управління підприємством зробили такі вчені, як: І.А. Бланк, В.П. Мартиненко, О.О. Терещенко, С.Я. Салига, В.О. Василенко, А. Альтман, А.М. Ткаченко, Л.І. Лігоненко, А.М. Штангрет, І.О. Щербань та ін.

Метою дипломної роботи є дослідження механізму антикризового фінансового управління підприємством в системі фінансового менеджменту, розкриття його особливостей, а також надання пропозицій щодо покращення антикризового фінансового управління на підприємстві.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити сутність фінансової кризи підприємства та з'ясувати фактори її розгортання;
- вивчити теоретичні основи антикризового фінансового управління на підприємстві;
- провести аналіз фінансового стану ПАТ «Одесагаз»;
- здійснити оцінку ймовірності банкрутства підприємства ПАТ «Одесагаз»;
- запропонувати шляхи удосконалення антикризового фінансового управління підприємством.

Предметом дослідження даної роботи є сукупність економічних відносин щодо антикризового фінансового управління на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес антикризового фінансового управління на підприємстві, зокрема ПАТ «Одесагаз».

При написанні дипломної роботи застосовувались загальнонаукові методи дослідження – аналітичний, синтетичний, дедуктивний, індуктивний, абстрактно-логічний. Також були використані спеціальні методи дослідження – горизонтальний, порівняльний, трендовий, аналіз відносних показників, кореляційно-регресивний аналіз.

Вихідними даними для дослідження і розробки поставлених задач були нормативно-законодавчі акти України, наукові праці вчених, наукові статті, монографії, навчальні посібники з предмету дослідження, статистичні дані фінансової звітності підприємства ПАТ «Одесагаз», інтернет-ресурси.

ВИСНОВКИ

В результаті написання дипломної роботи був досліджен механізм антикризового фінансового управління підприємством, виявлені його особливості, а також запропоновано способи покращення антикризового управління на підприємстві. Проведене дослідження дало змогу сформулювати наступні висновки:

Актуальність антикризового управління є безумовною на сучасному етапі розвитку економіки. Вивчення кризових явищ та шляхів виходу з них сьогодні набуває все більшу значимість. Функціонування підприємства в умовах сучасних економічних реалій припускає можливість виникнення кризових ситуацій. Фінансова криза описується ситуацією, яка складається з великої кількості фінансово-економічних проблем, а кількість ресурсів для їх розв'язання є обмеженою. В результаті перебігу кризи підприємство втрачає імідж у діловому світі, втрачає клієнтів і покупців. Існує думка, що фінансова криза несе не тільки руйнівну силу, але при ефективному її вирішенні має прогресивний характер з позицій відновлення окремих елементів фінансової системи підприємства і подальшої інтенсифікації його фінансової діяльності. Вона може дати оновлення фінансової діяльності на якісно новій основі. Але якщо вчасно не буде застосовано антикризове управління, підприємство може опинитися на грані банкрутства. Фактори, що спричиняють розвиток кризи розділяють на зовнішні (загальноекономічні, державні, ринкові) та внутрішні (операційні, фінансові, інвестиційні, маркетингові). Наслідки кризи для підприємства ділять на фінансово-економічні, адміністративно-організаційні, виробничо-технологічні, ресурсні, ринкові, соціально-психологічні. Кризові явища вітчизняних підприємств в свою чергу негативно впливають на купівельну спроможність та зайнятість населення, рівень ВВП країни, що несе в собі подальший розвиток кризи підприємств. Особливість АФУП полягає в тому, що заходи щодо запобігання кризовій ситуації повинні бути вжиті ще задовго до настання такої ситуації. Тому воно повинно базуватись на принципах постійної готовності

реагування, терміновості реагування, комплексності заходів, адаптивності, альтернативності дій. Суб'єктами або відповідальними за антикризове управління можуть бути власник підприємства, фінансовий директор, функціональний антикризовий менеджер (співробітник підприємства). Кінцевими цілями реалізації антикризового фінансового управління є усунення неплатоспроможності, відновлення фінансової стійкості, забезпечення фінансової рівноваги в тривалому періоді. АФУП може розглядатися як система профілактичних заходів, спрямованих на попередження фінансової кризи або як система конструктивних та дійових заходів, спрямованих на виведення підприємства з фінансової кризи. У рамках АФУП виділяють п'ять етапів проведення діагностики кризи - створення інформаційної бази дослідження, діагностика кризового стану підприємства, прогнозування наслідків виникнення ситуації банкрутства, дослідження та оцінка потенціалу виживання підприємства, узагальнення результатів діагностики. СРПР покликана своєчасно ідентифікувати чинники, які сигналізують про напрямки розвитку підприємства, його внутрішні і зовнішні параметри діяльності. Діагностику в рамках СРПР проводять, коли настав час чергової перевірки, відбулись значні зміни у структурі активів та пасивів підприємства, розробляються плани та фінансово-економічної діяльності підприємства, визначається вплив фінансових операцій на результати діяльності. Отже, антикризове управління крім нейтралізації кризових явищ повинно упереджувати їх виникнення через внутрішньогосподарський механізм, а саме - систему раннього упередження і реагування.

Проведений аналіз фінансового становища підприємства показав, що на підприємстві спостерігається виникнення збитків. У 2015 році економічний стан має тенденцію до налагодження: збільшилась чиста виручка в порівнянні з 2014 роком, а також вперше з 2011 року підприємство отримало чистий прибуток. Аналіз структури активів та пасивів підприємства показав, що найбільшу частку в активах займають основні засоби (близько 80%), але набагато меншою є частка оборотних активів (до 20%). Щодо пасивів, то позитивним моментом є перевищення власним капіталом всіх зобов'язань підприємства. Проте, можна

спостерігати негативну тенденцію перевищення темпів росту зобов'язань над темпами росту власного капіталу. Коефіцієнти абсолютної, поточної, загальної ліквідності підприємства за період з 2011 по 2015 рік були набагато нижчими за нормативні значення, що говорить про проблеми із платоспроможністю на підприємстві. Проведений аналіз фінансової стійкості виявив здебільшого задовільну структуру капіталу (коефіцієнти фінансового левериджу, автономії, концентрації позикового капіталу, фінансової стійкості знаходяться у межах нормативних значень). Проте, негативним явищем є функціонування підприємства у стані гострого дефіциту власних обігових коштів, що є результатом одержання збитків, що веде до «з'їдання» власного капіталу. Показники рентабельності активів, власного капіталу, реалізації та рівня рентабельності показували збитковість діяльності підприємства. Лише у 2015 році вони стали додатними, що було пов'язано з отриманням чистого прибутку. Ділова активність підприємства була на низькому рівні, але позитивним зрушенням було скорочення термінів сплати дебіторської та кредиторської заборгованостей, що говорить про поліпшення платіжної дисципліни самого підприємства та його клієнтів. Показники ділової активності не мають строгих нормативних значень, їх потрібно порівнювати з іншими підприємствами галузі.

Виходячи з вищезазначеного, можна підсумувати, що основними шляхами для виходу з кризової ситуації для підприємства можуть стати зміцнення бюджетної дисципліни, поліпшення управління фінансовими потоками, збільшення вхідних грошових потоків, впровадження інновацій та модернізація сфер діяльності, диверсифікація надання послуг, оптимізація структури власного капіталу, економія витрат, підвищення фінансової стійкості та платоспроможності. Покращення фінансового стану повинно забезпечити оптимальне співвідношення активів з перевагою власних оборотних засобів та грошових коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кірілюк Р. П. Фінансова криза на підприємстві: фактори виникнення та механізм попередження // Економіка. Управління. Інновації. - 2013. - № 1.
2. Шаповал В.М., Аврамчук Р.Н., Ткаченко О. В. Економіка підприємства: Уведення в спеціальність: навч. посібник / За науковою і загальною редакцією д-ра екон. наук, проф. В.А. Ткаченка. – К.: Центр навчальної літератури, 2003.
3. Штангрет А.М. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. / А. М. Штангрет, В. В. Шляхетко, О. Б. Волович, І. В. Зубрей. - Л.: УАД, 2010. - 338 с.
4. Кудлаєнко С.В. Особливості прояву кризових явищ на вітчизняних підприємствах // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – С. 83-86.
5. Король В.А. Фінанси підприємств: навчальний посібник [Електронний ресурс] / В.А. Король. - Режим доступу: <http://pulib.if.ua/book/55>
6. Мартиненко В.П., Климаш Н.І., Багацька К.В., Дем'яненко І.В. Фінансовий менеджмент: підручник / за заг. ред. Т.А. Говорушко. – Л.: «Магнолія 2006», 2014. – с. 210.
7. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — с. 314.
8. Ряполова Т.Л. Управління витратами підприємства в умовах розвитку кризових явищ в економіці // Управління розвитком. – 2010. –№12.
9. Оборська С.В. Концептуальні засади формування системи антикризового управління промисловим підприємством // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". Пробл. економіки та упр. — 2008. — N 628.
10. Череп А. В. Теоретико-методичні та прикладні засади забезпечення фінансово-економічної безпеки: монографія / ред.: А. В. Череп; ДВНЗ «Запорізь. нац. ун-т». – Запоріжжя : ЗНУ, 2013.
11. Круглянко А.В. Вплив кризи на банкрутство підприємств та передумови й наслідки його виникнення // Економіка і регіон. – 2011. – № 2 (29).

12. Романишин М.І. Фінансові кризи та кризові явища як загроза економічній стабільності підприємств. – 2010. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/Vnulp/Management/2010_682/19.pdf
13. Мараховська Т.М., Слободянюк А.В. Фінансова криза на підприємстві: симптоми та фактори, що її спричиняють. – 2012. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=16151>
14. Єпіфанова І.Ю. Сутність антикризового управління підприємства // Економіка і суспільство. – 2016. – №2.
15. Важинський Ф. А. Антикризове фінансове управління як економічна система // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3.
16. Шевцова О.Й. Основи антикризового фінансового управління підприємством // Ефективна економіка. – 2013. – Режим доступу: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=1773>
17. Маховка В.М. Методологія формування системи антикризового управління підприємством // Інноваційна економіка. – 2013. – №1(39).
18. Камнева А.В. Дослідження існуючих інструментів та моделей антикризового управління на підприємстві // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2014. – № 4(28).
19. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. - К., КНТЕУ, 2001.
20. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003, - с. 252.
21. Войнаренко М.П. Формування системи попередження, прогнозування і подолання банкрутства промислових підприємств // Економіка: реалії часу. – 2015. - №4(20).
22. Багацька К.В. Фінансова діагностика діяльності підприємства в системі прийняття управлінських рішень: кол. моногр. - Черкаси : ТОВ "Маклаут" - Черкаси, 2013.

23. Мороз О. В., Сметанюк О. А. Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємствах. Монографія. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006.
24. Соляник Л.Г. Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств. – Д: Національний гірничий університет. – 2013.
25. Опис бізнесу ПАТ «Одесагаз». Режим доступу: <http://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/72692/156/templ>
26. Учитель І.Л. Роль «Одесагаз» у розвитку газопостачання області // Економіст. – 2010. – №10.
27. Мацола С.М. Проблеми та особливості ціноутворення на підприємствах газового сектору України // Інноваційна економіка. –2012. – №10(36).
28. Данилюк М.О. Аналіз результатів діяльності газорозподільних підприємств та їх вплив на формування фінансової стратегії // Нафтогазова галузь України. – 2014. - №4.
29. Петренко Н.І. Місце та роль аналізу стану пасивів в системі аналізу фінансового стану підприємства // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – №2(23).
30. Клименко С.М., Омеляненко Т.В., Барабась Д.О. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навч. посіб.– К.: КНЕУ, 2008.
31. Матвійчук А.В., Сметанюк О.А. Діагностика фінансового стану підприємства із застосуванням інструментарію нечіткої логіки // Фінанси України. – 2009. – №12.
32. Феценко О.П. Аналіз ліквідності як важливий етап оцінки фінансового стану підприємств // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – №19.
33. Квасницька Р.С. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посібник. – Львів: «Магнолія 2006», 2012.
34. Шаблиста Л.М. Удосконалення механізму відтворення оборотного капіталу підприємств реального сектору економіки // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 24.
35. Мних Є.В. Економічний аналіз: підручник. – К.: Знання, 2011.

36. Островська О.А. Оцінка фінансового стану підприємств в умовах стандартизації фінансової звітності // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. - №2.
37. Петренко М.І. Оцінка ділової активності підприємства // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – К., 2010. – №26.
38. Черничко С.Ф. Характерні риси фінансової кризи як соціально-економічної категорії // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. – №1(3).
39. Череп А.В. Антикризове управління підприємствами машинобудування на етапі ранньої діагностики кризи // Науковий вісник Запорізького національного університету. – 2016. – №2.
40. Костіна О. М. Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства // Вісник Сумського державного університету. – 2012. – № 4.
41. Рзаєва Т.Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3.
42. Кириченко О.П., Дранко С.В. Методи та моделі діагностики ймовірності банкрутства підприємства // Молодий вчений. – 2016. – № 2 (29).
43. Глущук О.М. Зарубіжні методи аналізу ймовірності банкрутства неплатоспроможного підприємства // Міжнародний збірник наукових праць. - №3(21).
44. Стеблецька Ю.І. Факторні моделі діагностики банкрутства підприємства // Прометей. – 2013. – № 1(40).
45. Карачарова К.А. Методи прогнозування фінансової неспроможності підприємства // Економічний аналіз. – 2015. – № 1.
46. Сабадаш В.В., Коваленко Є.В. Діагностика кризового стану та загрози банкрутства промислового підприємства: порівняльні оцінки // Механізм регулювання економіки. – 2012. – № 2.
47. Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства // Економіка України. – 2003. – № 8.

48. Гораль Л.Т. Орієнтири для розвитку газорозподільних підприємств України // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2016. – №1(5).
49. Слободняк И.А. Влияние оборачиваемости активов и обязательств на платежеспособность организации // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2015. – №1.
50. <http://investment-analysis.ru/metodFSA2/debt-ratio.html>
51. Будяк В.О. Рекомендації щодо поліпшення платоспроможності підприємства. Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=21641>
52. Владичин У.В. Банківське кредитування: навч. посіб. / У.В. Владичин; за ред. С.К. Реверчука. – К. : Атіка, 2008.
53. Блонська В.І. Вдосконалення управління дебіторською заборгованістю торговельних підприємств в умовах дефіциту оборотних коштів // Наука й економіка. – 2009. – № 4(16).
54. Домбровська Л.В. Зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом оптимізації структури капіталу // Ефективна економіка. – 2014. – №2.
55. Галюк Л.І. Аналіз і оцінка економічних чинників забезпечення стійкості розвитку газорозподільних підприємств // Бізнес Інформ. – 2012. – № 2.
56. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник. – 2-ге вид., стер. Затверджено МОН /— К., 2013.
57. Некрасова Л.А. Розвиток системи управління витратами підприємств газової промисловості // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – №14.
58. Мазур О. Є. Ринкове ціноутворення. Навчальний посібник – К.: «Центр учбової літератури» – 2012.
59. Паскалова А.Г. Класифікація витрат підприємства відповідно до функцій та завдань контролінгу // Бізнес Інформ. – 2013. – №2.
60. Сенченко К.В. Обґрунтування доцільності використання CVP-аналізу у процесі фінансового планування // Управління розвитком. – 2013. – №21.

61. Савчук Д.Г. Контролінг витрат в антикризовому фінансовому управлінні підприємством // Облік і фінанси. – 2014. – № 4(66).
62. Смоленюк П. С. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — Хмельницький: НВП «Еврика» ТОВ, 2002.
63. Поліщук Н.В. Етимологія прибутку як обліково-економічної категорії. Режим доступу: <http://www.vtei.com.ua/konfa/2/10.pdf>
64. Бочарова Н. Формування моделі антикризових заходів на АТП // Экономика транспортного комплекса. – 2012. – №19.
65. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія. – 2-ге вид. без змін. / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2006.
66. Шершньова З. Є. Антикризова програма підприємства: методичні основи розробки та організація виконання // Вісник Хмельницького національного університету. - 2010, № 2, Т. 1. - С.140-144.